
OBSAH

Předmluva	7
Úvod	9
POJEM DRAMATICKÉHO UMĚNÍ	11—56
I. Povaha dramatického díla	13—25
Do dramatického umění patří činohra i zpěvohra 13. <i>Povaha materiálu</i> : dramatické dílo je divadelní představení 13. <i>První</i> jeho znak: spřežení dvou různorodých složek, viditelné se slyšitelnou 15. <i>Knižní drama a koncertní opera</i> 15 <i>Nepostačitelnost</i> pouhého textu slovního i hudebního 16. Představení o témž textu jsou vlastně různá díla dramatická 17. <i>Druhý</i> znak: skutečné provedení jako nutná existenční podmínka 19. Příčiny „textového“ pojetí dramatických děl 19. <i>Text a dílo</i> : Podstata výkonného umění 20. Herectví není výkonným uměním 21. Problém fixace časových umění 24. Vztah mezi textem a hereckým výkonem je vztah umělecké korespondence 24.	
II. Teorie syntetická	26—34
Dramatické dílo jako spojení umění 26. Teorie Hostinského 27. Vznik dramatického díla: postupné spojení umělců 29. Některé složky dramatického díla připomínají určitá umění 29. Divadelní antinomje 30. Úskalí dramatické praxe 30. Divadelní kompromisy 32. Herecká složka je specificky dramatická 33.	
III. Teorie analytická	35—56
Dramatické umění je samostatné a jediné 35. <i>Psychologický rozbor</i> dramatického díla; princip estetické analýzy 35. Stálé	

složky: osoby dramatu a místo dramatu 36. Proměnlivá složka: děj dramatu 37. Definice „jednání“ a odtud plynoucí definice dramatického děje a dramatické osoby 38. Dramatické dílo je nutně dílo kolektivní 38. Obsahový a citový *rozbor „dramatického“* dojmu; jeho motorická podstata 39. Populární význam slova „dramatický“ 39. Dramatické děje přirozené a umělé 41. Princip funkční libosti 42. *Dvojitá* představa významová: *technická a obrazová* 42. Dramatické umění je umění obrazové 43. Specifické zvláštnosti *herectví* 44. Pojem herecké „postavy“ a „spoluhry“ 45. Princip korespondence mezi představou technickou a obrazovou 46. Herectví je stálá a nutná složka dramatického umění 47. Definice herce 48. *Rozsah dramatického umění*. Odlišení oborů jemu blízkých: tanec 48. Umění artistů 49. Postulát totality hereckého výkonu: i řeč do něho patří 51. Pantomima 51. Také scénická prostora patří k hercům 52. Činohra jako pouhé dílo herecké 53. Výpravná hra a film 53. Zpěvohra a scénický melodram jako „zhudebněná“ díla herecká 53. *Definice dramatického díla* vůbec a činohry, zpěvohry, scénického melodramu zvlášť 54. Princip dramatičnosti a princip stylizace 55.

PRINCIP DRAMATIČNOSTI 57—271

IV. Dramatický text. Tvorba dramatikova 59— 88

Význam termínu „*poetický*“ 59. Ideálnost děje, času, osob atd. v poezii proti jejich reálnosti v dramate 62. „Divadelní“ čtení dramatu 65. *Tvorba dramatikova*. Na jejím počátku není slovo, nýbrž situace 66. Motorický podklad dramatikových koncepcí 68. Rozbor „*předuševnění*“ 69. Podmínky předuševnění dramatikova 70. Fixace dramatické tvorby textem 72. Přímé řeči 73. Úkol textu v genezi dramatického díla 74. Pouhé textové zkoumání a hodnocení dramatického díla je nepřipustné 76. Divadelní hry bez textu 78. *Dramatický úkol textu* 79. Text jako součást herecké postavy (role) 81. Řeč jako charakteristika dramatické osoby: sociální nářečí 82, psychologická nářečí 82, myšlenkový obsah 83. Text jako součást herecké spoluhry (dialog) 83. Text jako složka dramatického děje 84. Dynamický a statický účinek řeči v dramate 85. Řeči teoretické, vyprávěcí, lyrické 86. Dramatická vazba 87. Stupeň dramatičnosti textu 87.

V. Dramatická osoba. Tvorba hercova 89—131

Fikce „cizího herce“ k vyšetření čistě hereckých složek 89. *Dramatická osoba* jako soubor vjemů se stálým jádrem 91. Přímý a nepřímý (asociační) činitel dojmu 93. Dramatičnost díla pochází z činitele asociačního 93. Princip dramatické pravdivosti 94. *Rozbor asociačního činitele*: 1. Stálý soubor (oblek a tělesný zjev). Statická charakteristika dramatické osoby 95. Motiv záměny osob 96. 2. Proměnlivý soubor (mluva, chování a činy). *Vyjadřovací schopnosti mimiky* 97. Dramatická schopnost mimiky převyšuje lyrickou 100. Dynamická charakteristika dramatické osoby 101. Motiv přetvářky 102. Poměr mezi mimikou a řečí osoby 103. Dramatická osoba jako trojitá syntéza charakterizační 104. Princip kontinuity dramatické osoby 105. *Rozbor herecké postavy*; postava jako soubor vnitřně hmatových vjemů 106. Masky a kostýmy 107. Divadelní optika a akustika 108. Psychofyziologická korespondence 109. Postava jako útvar psychofyziologický 110. Primát souboru fyziologického 110. Stabilní složka postavy 112. Rozbor hereckého zaměření 113. *Psychologie herce*. 1. Herecké nadání: Schopnost přetělesnění a přeosobnění 114. Schopnost výrazu; herec a recitátor 115. Herec jako typ motorický 116. *Logika hereckého myšlení*: zákon koordinace impulsů, kontinuity postavy, exteriorizace impulsů 117. 2. Prameny herectví: zkušenost vnitřní 119., zkušenost vnější; napodobivé nadání 120. Automatizace hereckých motivů (herecká technika) 121. 3. Konkrétní tvorba hercova 123. Stadium přípravné 123. Koncepce postavy 124. Provedení postavy 125. Fixace postavy 127. Definitivní výkon 128. Imaginární stavy duševní 129. Typy herců 130. Roztřídění hereckých postav 130.

VI. Dramatický děj. První úkol režisérův 132—176

Spor o primát osoby či děje v dramatu 132. Rozbor lidského *jednání* 133. Jednání osobní 133. Kauzálně finální svazek osobního jednání 135. Jednání vzájemné 136. Shoda a spor 136. Pragmatický svazek vzájemného jednání 138. *Dramatická relace* 138. Typy dramatických relací 140. Časová proměnlivost dramatické relace 143. *Dramatická situace* a výjev 145. Rozbor dramatické situace: počet osob v ní 146. Názory dramatických

forem 146. Sbor 148. Monolog 148. Ansámbl 149. Váha osob v situaci 150. Dramatická polyfonie 151. Osobní sřetězení 154. Motiv skrytí 154. *Princip zveřejnění* 155. Účinek zveřejnění 157. *Děj dramatu*: jeho extenzita a kontinuita 160. Kombinace složek názorných s myšlenými; expozice 161. Idea dramatického děje 163. Konec děje. Úloha náhody v dramatu 164. *Úkol režisérův*: Koadaptace souhry 165. Syntéza hereckých postav a forma souhry 165. *První úkol režisérův*: *režisér-dirigent* 168. Jeho specifické nadání 169. *Dramatická forma*. Přísna vazba časová 170. Tranzitornost děje 171. Asymetrie děje 173. Princip gradace 174. Forma dynamická a agogická v činohře 174. Kombinace s formou ideovou 175.

VII. Divadelní scéna. Druhý úkol režisérův 177—215

Definice divadelní scény 177. Ohraničení scény 178. Struktura jejího prostoru 178. Rozsah „místa děje“ 179. Členění scény: scéna neutrální 181. Pevná výplň scény; *scénické předměty* vůbec 182. Od herce k scéně 182. Předměty funkční a charakterizační 184. Otázka pravosti jejich látky 185. Otázka jejich tělesnosti 186. Scénické kvality *kinetické* 188. Scénická situace 189. něho 186. Scénické kvality *kinetické* 188. Scénická situace 189. Scénické kvality poziční a motorické 190. Dramatizace kinetických kvalit scénických 191. Dramatická scéna jako silové pole psychické 192. *Přehled scénických kvalit kinetických*. A. Relace prvotní. 1. poziční 193. 2. motorické 195. B. Relace vzájemné. 1. poziční 198. 2. motorické 200. C. Ansámbl 204. Sbor 205. Scénické kvality *variabilní* 207. Scénické světlo 208. *Druhý úkol režisérův*: *režisér-scénik*. Scénická forma statická 209. Scénická forma kinetická 210. Požadavek obrazovosti scénické formy 211. Úhrnná forma dramatického díla a její členění 212. Poměr režiséra-scénika k autorovi 213. Zákon rampové tendence 214. Stupeň dramatičnosti scény. Specifické nadání režiséra-scénika 214.

VIII. Dramatická hudba. Tvorba skladatelova 216—271

Obrazovost zpěvoherní hudby 216. I. *Obrazivé schopnosti hudby*. Zobrazování vnějších jevů (zvukomalba) 218. Zobrazování vnitřních jevů (dušermalba) 220. Citový (lyrický) účinek hudby 221. Snahový (dramatický) účinek hudby 223. Připodobení hu-

debního účinku citům a snahám lidským 223. Hudební charakteristika 226. Dramatizace hudby mimikou a řečí osob 226. II. *Vyjadřovací schopnosti hudby* 229. Hudební citace konvenční 229., autorizovaná 230. Příznačná reminiscence 232. Příznačný motiv 232. Variace příznačných motivů 234. Motivická práce 236. *Zpěv*. Poměr zpěvu k mluvě 237. Operní zpěv jako druh hlasového projevu osob 239. Princip deklamační 239. Národní ráz deklamačních melodií 241. *Mnohohlasost hudby* 241. Zpěv a orchestr 243. Mnohohlasý zpěv 245. *Tvorba dramatického skladatele*; nekomponuje text, nýbrž situaci 247. Anticipuje režiséra-dirigenta ve formě časové 248. Anticipuje herce v projevu hlasovém 249. Operní dirigent-režisér 250. Dvojitá invence hudebně dramatického tvoření 251. Hudebně dramatické koncepcce 252. Dvojitá originalita dramatického skladatele 254. *Hudebně dramatické útvary*; stupeň dramatickosti hudby. Hudební postava, její zpěvní úděl 255. Její orchestrální hudba 256. Hudební spoluhra: Hudba situační 258. Hudební motivace 259. Hudebně dramatická syntéza 260. Hudební zveřejnění 262. Hercova hra podle hudby 264. Operní ansámbly a sbor 264. Scénické úkoly hudby 267. Mimoaktní úkoly hudby 268. Scénický melodram 270. Zvuk a hudba v činohře 270.

PRINCIP STYLIZACE 273—313

IX. Realismus a idealismus. Podstata divadelní iluze 275—296

Podmínka *podobnosti* pro obrazové dílo 275. Požadavek napodobení pro obrazovou tvorbu. Naturalismus 276. Realismus a stylizace 277. Idealismus 278. Princip uměleckého empirismu; relativní realismus 279. Subjektivní naturalismus čili iluzionismus 280. *Divadelní iluze* 281. Divadelní pojetí 283. Divadelní zaměření 283. Jeho psychologický rozbor 285. Dvojitá představa divadelní 286. Izolace dramatického díla 288. Oddělení jeviště od hlediště 289. *Zákony stylizace dramatického díla*: Zákon relativního realismu 290., princip stejnoměrné stylizace 290., princip ekonomie 292. Zákon subjektivního realismu 293., postulát vnitřní pravdivosti 295. Zkušenosti a vědomosti obecně 295.

X. Dramatické slohy	297—313
Pojem slohu v umění 297. Dramatické slohy <i>technické</i> 298. Přimát principu dramatickosti před postulátem stylizace 299. <i>Přehled technických stylizací</i> . Stylizace řeči: postulát poetičnosti 300. Stylizace hercova 301. Stylizace režisérova 303. Postulát výtvarnosti pevné scény 305. Stylizace hudby; postulát hudebnosti 306. Dramatické slohy <i>psychologické</i> 309. Dramatické slohy <i>historicko-sociální</i> 311. Rozeklanost slohů individuálních 312. Závěr 312.	
LOUTKOVÉ DIVADLO	315
EDIČNÍ POZNÁMKA	327
POZNÁMKY A KOMENTÁŘE (Ivo Osolobě, Miroslav Procházka)	329
ZICHOVA FILOZOFIE DRAMATICKÉHO TVARU (Ivo Osolobě)	373
JMENNÝ REJSTRÍK	400
OBSAH	403